

УДК 631.16:65.011.47

**ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ: МЕХАНІЗМ
ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІТИЧНА
ОЦІНКА (НА ПРИКЛАДІ
ЯЛТУШКІВСЬКОЇ ДОСЛІДНО-
СЕЛЕКЦІЙНОЇ СТАНЦІЇ ІБК І
ЦБ НААН УКРАЇНИ) ©**

І.В. ГОНЧАРУК,
*кандидат економічних наук, доцент,
проректор з наукової роботи,
Вінницький національний аграрний
університет,*

В.І. СТАРОСУД,
*директор Ялтушківської
дослідно-селекційної станції
ІБК і ЦБ НААН України,
(с. Черешневе),*

Т.О. МУЛИК,
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри аналізу та
статистики,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

Досліджено механізм формування та методичні підходи до проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. Розглянуто значення та роль аналізу фінансових результатів, оцінено фінансові результати сільськогосподарських підприємств України на основі статистичних даних. Визначено основні інформаційні джерела, завдання та етапи аналізу. Аналіз фінансових результатів проведено на прикладі Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України, де визначено склад, структуру фінансових результатів, здійснено аналітичну оцінку рентабельності та розглянуто методіку факторного аналізу. Запропоновано програму робіт із проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення механізму формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств, запропоновано заходи та напрями вдосконалення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: фінансові результати, аналіз фінансових результатів, рентабельність підприємства, прибуток, якість прибутку, всеукраїнський консорціум.

Табл. 9. Рис. 3. Літ. 9.

Постановка проблеми. Економічна доцільність розвитку та функціонування сільськогосподарських підприємств визначається їх результативністю. На сьогодні питання формування фінансових результатів набувають актуальності, і це спричинює необхідність фундаментального вивчення прогресивного досвіду, пошуку напрямків

© **І.В. ГОНЧАРУК, В.І. СТАРОСУД, Т.О. МУЛИК, 2018**

удосконалення обліку, контролю та аналізу. Першорядне значення фінансових результатів полягає в тому, що вони забезпечують зміцнення бюджету країни, позитивно впливають на інвестиційну привабливість галузі та підприємств, їх ділову активність тощо. Нині кожне підприємство, що реалізує господарську діяльність, має самотужки фінансувати напрями своїх витрат, розпоряджатися підручними фінансовими ресурсами, витрачаючи їх на виробництво продукції з метою отримання кінцевого результату – прибутку. Ось чому важливо дослідити механізм формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств та методичні підходи до проведення їх аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у висвітлення питань формування фінансових результатів здійснили: Г. Калетнік [6], А. Герасимович, А. Шеремет, В. Гриньова, В. Мец, В. Опарін, Л. Гуцаленко, Н. Правдюк, Н. Буреннікова та інші. Проблеми аналізу фінансових результатів висвітлені у працях таких вчених, як: Г. Савицька, Ю. Цал-Цалко, М. Ковальчук, В. Савчук, М. Чумаченко, О. Томчук, Н. Боровська Н. В. [3], Т. Мулик [5], І. Школьник [8], Ю. Тютюнник [4], І. Замула [9] та інші. Видатні науковці внесли вагому частку у розвиток системи формування та аналізу фінансових результатів, проте низка питань залишається невирішеною або дискусійною, оскільки становлення нормативно-правової бази обліку та звітності, а також теоретичне підґрунтя даних процесів знаходиться на стадії формування та розвитку. Внаслідок цього залишаються невирішеними певні питання методики аналізу з урахуванням особливостей галузі сільського господарства, переліку факторів, що можуть впливати на формування та аналіз фінансових результатів тощо.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у вивченні механізму формування та методичних підходів до проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств та розробці пропозицій щодо їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах всі виробничі відносини знаходять своє відображення у фінансових результатах, до того ж, окремі необхідні види ресурсів сільськогосподарські підприємства можуть отримати, якщо вони володіють достатньою кількістю фінансових ресурсів. Крім того, від стану, динаміки та структури фінансового забезпечення підприємств залежать потенційні можливості їх розвитку.

Отже, позитивні фінансові результати для сільськогосподарських підприємств є запорукою їх успішного функціонування. Саме вони є визначальною економічною категорією та головним вимірником ефективності роботи підприємства. Об'єктивне та достовірне визначення фінансових результатів, особливо в галузі сільського господарства, завжди було предметом наукових дискусій як серед науковців, так і серед практиків.

За даними Державної служби статистики України (табл. 1) фінансовий результат до оподаткування на підприємствах України має від'ємне значення і за п'ять років зменшився на 124,8 млрд грн. Збиток у 2016 році отримали такі галузі, як промисловість та будівництво, фінансовий результат яких зменшився відповідно на 33,2 та 8,8 млрд грн. Прибуток отримали у 2016 році такі галузі: оптова та роздрібна торгівля, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність. Фінансовий результат галузі сільського, лісового та рибного господарства має позитивне значення, у 2016 році він складає 90,7 млрд грн, що більше у порівнянні із 2012 роком на 63,7 млрд грн.

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування за видами економічної діяльності в Україні, млн грн

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення 2016/2012, (+,-)
Фінансові результати до оподаткування	101884,7	29283,2	-	-	-22875,0	-124759,7
Сільське, лісове та рибне господарство	26992,7	15147,3	21677,4	103137,6	90661,0	63668,3
Промисловість	21353,4	13698,3	-166414	-181361	-11841	-33194,4
Будівництво	-71,1	-5126,6	-27288,4	-25074,1	-8902	-8830,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	9608	-6047,5	-128135	-80564,3	7115,8	-2492,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	7524,9	834,3	-19703,9	-13921,8	12239	4714,1

Джерело: [1]

Отже, як свідчать вищенаведені дані, у різні періоди дослідження та по галузях виробництва мають місце коливання фінансових результатів діяльності підприємств. Усі ці зміни прибутковості (збитковості) були спричинені багатьма факторами (економічною ситуацією в країні, політичним станом, якістю продукції (робіт, послуг), величиною собівартості продукції, обсягами виробництва, погодними умовами тощо).

Таблиця 2

Основні показники результатів діяльності сільськогосподарських підприємств України

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення 2016/2012, (+,-)
Чистий прибуток (збиток), млн грн	26728,4	14925,7	21413,4	101912,2	89330,8	62602,4
Підприємства, які одержали чистий прибуток						
у % до загальної кількості	78,6	80,3	84,7	88,9	88,3	9,7
фінансовий результат, млн грн	33570,1	26186,6	51668	127525,5	102230,4	62602,4
Підприємства, які одержали чистий збиток						
у % до загальної кількості	21,4	19,7	15,3	11,1	11,7	-9,7
фінансовий результат, млн грн	6841,7	11260,9	30254,6	25613,3	12899,6	62602,4
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	16,3	8,3	9,3	30,4	24,9	8,6
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	22,8	11,7	21,4	43	32,7	9,9

Джерело: [1]

Про те, що галузь сільського господарства, в основному, є прибутковою, свідчать також дані табл. 2, з якої видно, що у 2016 році 88,3 % підприємств спрацювали прибутково, і лише 11,7 % підприємств отримали збиток.

Дані таблиці 2 також свідчать про те, що за п'ять років дослідження зростає кількість підприємств, які отримали прибуток за результатами своєї діяльності (+9,7%). Зростає також рентабельність сільськогосподарських підприємств: рівень рентабельності всієї діяльності + 8,6%, рівень рентабельності операційної діяльності + 9,9%.

Про зростання рівня рентабельності за основними видами сільськогосподарської продукції свідчать також дані табл. 3 та рис. 1, за виключенням ВРХ на м'ясо, овець та кіз на м'ясо, птиці на м'ясо.

Таблиця 3

Рівень рентабельності продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах України, %

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення 2016/2012, (+,-)
Культури зернові та зернобобові	15,8	2,4	25,7	42,6	37,8	22
Соняшник	44,9	28,2	36,7	78,4	61,9	17
Буряки цукрові фабричні	15,9	3,1	17,8	27,7	24,6	22
Культури овочеві	-0,6	7,5	14,5	32	15,3	15,9
Картопля	-17,4	22,4	9,9	24,6	0,6	18
Культури плодові та ягідні	9,6	127,5	65,8	58,3	25	15,4
Виноград	71,5	99	57,5	92,9	71,4	-0,1
Молоко	1,8	13,1	11,1	12,7	18,6	16,8
Велика рогата худоба на м'ясо	-28,3	-41,3	-34,5	-16,9	-23,2	5,1
Свині на м'ясо	1,8	0,2	5,6	12,6	-4,1	-5,9
Вівці та кози на м'ясо	-32,8	-36,2	-43	-26,6	-31,5	1,3
Птиця на м'ясо	-2,4	-5,9	-12,6	-5,4	3,4	5,8
Яйця курячі	52,6	47,6	58,8	60,9	0,5	-52,1

Джерело: [1]

Так дані рис. 1 свідчать про те, що у 2016 році рівень рентабельності виробництва підприємствами продукції сільського господарства у цілому склав 37,3% (у 2015р. – 45,6%), у тому числі виробництва продукції рослинництва – 44,3% (у 2015р. – 50,6%), продукції тваринництва – 7,7% (у 2015р. – 22,1%).

Враховуючи ситуацію, що склалась, на нашу думку, аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств є важливим засобом прийняття ефективних управлінських рішень та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Здійснення якісного аналізу фінансових результатів надає відповіді на питання, що пов'язані з вирішенням проблем стосовно підвищення ефективності діяльності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку. Розгляд можливостей практичної реалізації методичних підходів до оцінки фінансових результатів сільськогосподарського підприємства надає підґрунтя для їх правильного вибору та ефективного застосування [3, с. 47].

Рис. 1. Рівень рентабельності виробництва підприємствами продукції сільського господарства в Україні в розрізі галузей

Джерело: [2]

Як зазначає Тютюнник Ю.М., з чим ми погоджуємось, значення аналізу фінансових результатів полягає в тому, що він є необхідною умовою ефективного управління доходами і витратами підприємств із метою збільшення прибутку та підвищення рентабельності [4, с. 118].

Аналіз фінансових результатів передбачає використання різних джерел, основним з яких є “Звіт про фінансові результати”, проте використовуються і інші джерела, серед них: плани економічного та соціального розвитку; фінансовий план (розрахунковий баланс доходів і витрат); бізнес-план; фінансова звітність підприємства, дані статистичної звітності; дані бухгалтерського обліку (за рахунками 79 “Фінансові результати” та його субрахунками, 44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”, рахунками класів 7 “Доходи і результати діяльності” та 9 “Витрати діяльності”); облікові реєстри та первинні документи стосовно доходів, витрат та фінансових результатів; матеріали маркетингових досліджень; матеріали зовнішніх та внутрішніх перевірок тощо [5, с. 221].

Завдяки аналізу фінансових результатів вивчається склад, динаміка змін, структура фінансових результатів, оцінюється вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на витрати, доходи та фінансові результати, здійснюється аналіз рентабельності продукції та діяльності підприємства в цілому та пропонуються напрями поліпшення проведення аналізу фінансових результатів.

Аналіз фінансових результатів проведемо на прикладі Ялтушківської дослідно-селекційної станції Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України, що входить до складу Навчально-науково-виробничого комплексу “Всеукраїнський науково-навчальний консорціум” та створена з метою організаційно-господарського забезпечення науковим установам Академії умов для проведення фундаментальних та прикладних досліджень у галузі біоенергетики, буряківництва та інших сільськогосподарських культур, здійснення науково-дослідних робіт, проведення досліджень, випробувань і доопрацювання наукових розробок, їх апробації, проведення виробничої перевірки і впровадження їх у виробництво та іншої господарської діяльності.

Ялтушківська ДСС проводить селекцію, первинне та елітне насінництво сільськогосподарських культур, зокрема цукрових буряків, кормових та столових буряків, ярого ячменю, гречки, озимої пшениці, гороху, озимого жита а також біоенергетичних культур. До складу Ялтушківської ДСС входять відділ науки та дослідного господарства з відділеннями Слобода, Черешневе та Лугове, розташованих на віддалі 96 км від обласного центру (м. Вінниця) та 18 км від районного центру (м. Бар), 23 км від залізничної станції Бар (Південно-Західна залізниця) [6, с. 11].

Слід зазначити, що Ялтушківська дослідно-селекційна станція господарює прибутково, та в динаміці фінансові результати покращуються, що підтверджують дані табл. 4.

Таблиця 4

Аналіз фінансових результатів Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України, тис. грн

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р., (+,-)	
				від 2014 року	від 2015 року
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	11759,0	14856,0	20523,0	8764,0	5667,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	9309,0	13903,0	17193,0	7884,0	3290,0
Валовий прибуток	2450,0	953,0	3330,0	874,0	349,0
Інші операційні доходи	5,0	975,0	283,0	278,0	-692,0
Адміністративні витрати	723,0	612,0	541,0	-182,0	-71,0
Витрати на збут	-	-	-	-	-
Інші операційні витрати	642,0	658,0	1469,0	827,0	811,0
Фінансові результати від операційної діяльності:					
- прибуток	1090,0	658,0	1603,0	513,0	945,0
- збиток	-	-	-	-	-
Інші доходи	-	-	-	-	-
Інші витрати	-	-	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування:					
- прибуток	1090,0	658,0	1603,0	513,0	945,0
- збиток	-	-	-	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	54,0	37,0	-	-54,0	-37,0
Чистий прибуток	1036,0	621,0	1603,0	567,0	982,0

Джерело: побудовано авторами на основі фінансової звітності Ялтушківської ДСС

Так чистий дохід від реалізації продукції збільшився порівняно із 2014 роком на 8,8 млрд грн, порівняно із 2015 роком – на 5,7 млрд грн. Зросла також і собівартість продукції, у результаті чого валовий прибуток підприємства у 2016 році становив 3,3 млн грн, що більше проти 2014 року на 874 тис. грн, а проти 2015 року – на 349 тис. грн. Ялтушківська ДСС мала також операційні доходи від іншої діяльності, адміністративні витрати та інші операційні витрати, що призвело до того, що прибуток від операційної діяльності у 2016 році становив 1,5 млн грн, що більше проти 2014 року на 513 тис. грн, а проти 2015 року – на 945 тис. грн.

Доходів та витрат від фінансової та інвестиційної діяльності на підприємстві не спостерігалось, мали місце витрати (дохід з податку на прибуток) у 2014 та 2015 роках, тому чистий прибуток Ялтушківської ДСС становив у 2016 році 1,6 млн грн, що більше проти 2014 року на 567 тис. грн, а проти 2015 року – на 982 тис. грн.

Здійснюючи аналітичну оцінку фінансових результатів, доцільно визначитись із показниками, які засвідчують структуру фінансових результатів. Як зазначає Тютюнник Ю.М., оцінювання структури фінансових результатів може здійснюватись за показниками частки (у %): валового прибутку в чистому доході від реалізації продукції, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування; прибутку від звичайної діяльності в прибутку від звичайної діяльності до оподаткування; чистого прибутку в доході від реалізації продукції, валовому прибутку тощо [4, с. 120].

На нашу думку, перераховані показники можуть на практиці визначатись, але потрібно пам'ятати, що у зв'язку із внесення змін до “Звіту про фінансові результати” [7], можуть також вноситись зміни і до показників структури фінансових результатів. Так немає потреби визначати питому вагу прибутку від звичайної діяльності в прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, оскільки показник “фінансовий результат від звичайної діяльності” змінено на “фінансовий результат від операційної діяльності” тощо.

У процесі аналізу фінансових результатів діяльності підприємства важливо також звернути увагу на фінансові результати від реалізації сільськогосподарської продукції, з тим, щоб з'ясувати вигідність виробництва окремої сільськогосподарської продукції, а також встановити галузі та види продукції, що мають значний вплив на формування фінансових результатів діяльності підприємства. Такий аналіз, на прикладі Ялтушківської дослідно-селекційної станції, наведено в табл. 5.

Таблиця 5

**Аналіз прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції Ялтушківської дослідно-селекційної станції
ІБК і ЦБ НААН України, тис. грн**

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р., (+,-)	
				від 2014 року	від 2015 року
Пшениця озима	1388,2	384,4	78,9	-1309,3	-305,5
Пшениця яра	11,0	-	29,5	18,5	29,5
Жито	13,7	17,7	35,1	21,4	17,4
Гречка	74,5	6,0	24,6	-49,9	18,6
Кукурудза на зерно	-93,2	-	-	93,2	-
Ячмінь озимий	-	2335,1	263,0	263,0	-2072,1
Ячмінь ярий	-0,2	-	-29,1	-28,9	-29,1
Соя	652,1	-1052,7	3018,3	2366,2	4071,0
Цукрові буряки	70,0	-189,7	-58,2	-128,2	131,5
Плоди	-3,0	0,9	-0,5	2,5	-1,4
Мед	-3,0	-2,7	-0,8	2,2	1,9

Джерело: побудовано авторами на основі статистичної звітності Ялтушківської ДСС

Дані табл. 5 свідчать, що найбільш прибутковою культурою у 2016 році для дослідно-селекційної станції була соя (+3018,3 тис. грн), найбільш збитковою – цукрові буряки (-58,2 тис. грн). Недостатня державна підтримка та нестабільна цінова

політика на виробництво цукру призвели до того, що вирощування цукрових буряків на підприємстві потребує зменшення їх собівартості. Ялтушківська дослідно-селекційна станція ІБК і ЦБ НААН України має значну частку цукрових буряків у структурі посівних площ. В умовах дефіциту цукру на внутрішньому ринку, зменшувати посівні площі під посів цукрового буряку недоцільно, тому цукробурякове виробництво і вітчизняні бурякосіючі підприємства потребують державної фінансової підтримки. Стабільно прибутковими культурами для станції є пшениця озима, жито, гречка, ячмінь озимий. Виходячи з даного аналізу, доцільно запропонувати приймати управлінські рішення, спрямовані на збільшення доходу від реалізації та зменшення собівартості таких культур, як: ячмінь ярий, кукурудза на зерно, плоди, що буде сприяти отриманню прибутку від їх виробництва та реалізації, адже дані заходи є основними пропозиціями щодо вдосконалення механізму формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Важливе значення в процесі здійснення аналізу фінансових результатів відводиться факторному аналізу, завдяки якому можна з'ясувати вплив факторів (рис. 2) на величину кінцевого результативного показника.

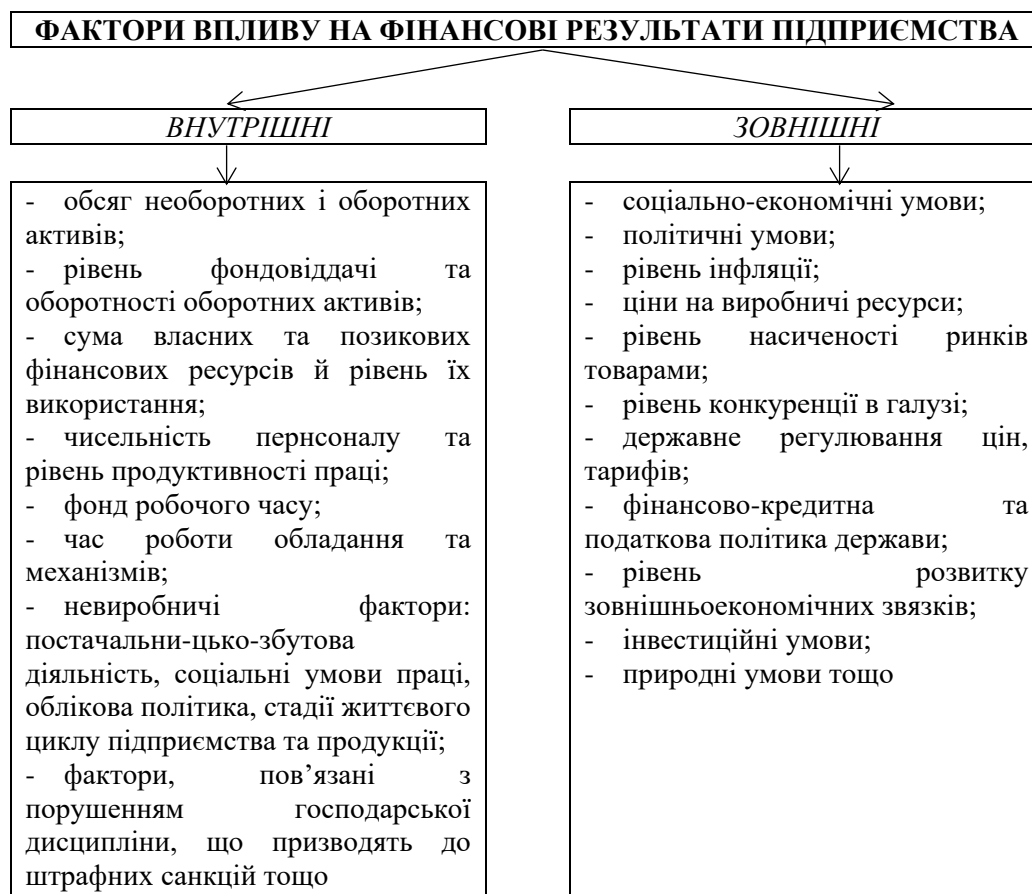

Рис. 2. Фактори впливу на фінансові результати підприємства
Джерело: побудовано авторами на основі [8, с. 194]

Для з'ясування впливу факторів на фінансові результати можна використовувати наступні прийоми економічного аналізу: ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, індексний спосіб тощо.

Факторний аналіз кінцевих результатів здійснюється в розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання. Так за його результатами можна оцінити вплив факторів на формування валового прибутку, від операційної діяльності, чистого прибутку тощо.

Як зазначає Школьник І.О., розмір чистого фінансового результату підприємства може залежати від наступних факторів: обсягу реалізації, собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних доходів, інших операційних витрат, фінансових результатів від інвестиційної та фінансової діяльності [8, с. 196].

Таблиця 6

Розрахунок впливу факторів на формування чистого фінансового результату підприємства

Фактор	Модель оцінки впливу фактора на зміну чистого фінансового результату
Чистий дохід від реалізації продукції:	
- загальна зміна	$\Delta \text{ЧД}_{\text{заг}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0$
- за рахунок зміни ціни	$\Delta \text{ЧД}_{\text{ц}} = \text{ЧД}_1 - (\text{ЧД}_1 / I_{\text{ц}})$ $I_{\text{ц}}$ - індекс середньої ціни реалізації
- за рахунок зміни обсягу реалізації	$\Delta \text{ЧД}_{\text{опр}} = (\text{ЧД}_1 / I_{\text{ц}}) - \text{ЧД}_0$
Собівартість реалізованої продукції:	
- загальна зміна	$\Delta \text{СРП}_{\text{заг}} = \text{СРП}_1 - \text{СРП}_0$
- за рахунок зміни ціни	$\Delta \text{СРП}_{\text{ц}} = \text{СРП}_1 - (\text{СРП}_1 / I_{\text{ц}})$
- за рахунок зміни обсягу реалізації	$\Delta \text{СРП}_{\text{опр}} = (\text{СРП}_1 / I_{\text{ц}}) - \text{СРП}_0$
Зміна інших операційних доходів	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{дод}} = \text{ІОД}_1 - \text{ІОД}_0$
Зміна адміністративних витрат, витрат на збут і інші операційні витрати *	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{вюд}} = [(AB_1 + B3_1 + IOB_1) - [(AB_0 + B3_0 + IOB_0)]$
Зміна розміру доходів від інвестиційної та фінансової діяльності	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{дфд}} = [(ДУК_1 + ІФД_1 + ІД_1) - [(ДУК_0 + ІФД_0 + ІД_0)]$
Зміна витрат від інвестиційної та фінансової діяльності *	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{вфд}} = [(ВУК_1 + ФВ_1 + ІВ_1) - [(ВУК_0 + ФВ_0 + ІВ_0)]$
Зміна розміру сплаченого податку на прибуток*	$\Delta \text{ЧФР}_{\text{пп}} = - (\text{ПП}_1 - \text{ПП}_0)$ $\text{ПП}_1, \text{ПП}_0$ - суми сплаченого податку на прибуток

Джерело: [8, с. 197]

Вплив факторних показників на чистий фінансовий результат (прибуток чи збиток) підприємства автор подає у вигляді адитивної моделі:

$$\text{ЧФР} = \text{ЧД} - \text{СРП} + \text{ІОД} - \text{AB} - \text{B3} - \text{IOB} + \text{ДУК} + \text{ІФД} + \text{ІД} - \text{ФВ} - \text{ВУК} - \text{ІВ} - \text{ПП},$$

де: ЧФР – чистий фінансовий результат;

ЧД – чистий дохід;

СРП – собівартість реалізованої продукції;

ІОД – інші операційні доходи;

AB – адміністративні витрати;

B3 – витрати на збут;

IOB – інші операційні витрати;

ДУК – дохід від участі в капіталі;
ІФД – інші фінансові доходи;
ІД – інші доходи;
ФВ – фінансові витрати;
ВУК – витрати від участі в капіталі;
ІВ – інші витрати;
ПП – податок на прибуток.

Алгоритм розрахунку впливу представлених факторів на чистий фінансовий результат підприємства подано в табл. 6 [8, с. 197].

Ефективність формування і використання фінансових результатів діяльності підприємства оцінюють, як правило, за допомогою показників рентабельності.

Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, який у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, який саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках [5, с. 226].

Показники рентабельності оцінюють за допомогою відповідних показників (табл. 7) [5, с. 227].

Таблиця 7

Склад та характеристика показників рентабельності

Показники рентабельності	Формула розрахунку	Про що свідчить показник
1	2	3
Рентабельність активів	$P_A = \frac{ЧП}{\bar{A}} \times 100\%,$ де ЧП – чистий прибуток підприємства; \bar{A} – середньорічна вартість активів підприємства.	Показує, який прибуток одержує підприємство з кожної гривні, вкладеної в активи
Рентабельність власного капіталу	$P_{ВК} = \frac{ЧП}{ВК} \times 100\%,$ де ЧП – чистий прибуток підприємства; ВК – власний капітал підприємства.	Відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів
Рентабельність основних засобів	$P_{ОЗ} = \frac{П_в}{\bar{ОЗ}} \times 100\%,$ де $П_в$ – валовий прибуток; $\bar{ОЗ}$ – середньорічна вартість основних засобів.	Відображає ефективність використання основних засобів, тобто відображає суму прибутку на одну гривню основних засобів.
Рентабельність діяльності	$P_d = \frac{ЧП}{ЧД} \times 100\%,$ де ЧП – чистий прибуток підприємства; ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	Відображає ефективність господарської діяльності підприємства
Рентабельність продукції	$P_{пр}^{заг} = \frac{П_в}{ВС + ВА + ВЗ} \times 100\%,$	Відображає ефективність використання витрат на виробництво і збут продукції

Продовження табл. 7

1	2	3
	$P_{np}^c = \frac{ЧП}{BC + BA + BЗ} \times 100\%$ <p>де $P_{np}^{заг}$ – загальна рентабельність продукції; $P_{np}^ч$ – чиста рентабельність продукції; $Пв$ – валовий прибуток; BC – виробнича собівартість продукції; BA – адміністративні витрати; $BЗ$ – витрати на збут продукції.</p>	

Джерело: побудовано авторами на основі [5, с. 227]

Аналіз показників рентабельності Ялтушківської дослідно-селекційної станції (табл. 8) свідчить про ефективність формування і використання фінансових результатів, оскільки всі показники свідчать про отримання прибутку та, переважно, зростають у динаміці, за виключенням рентабельності діяльності та рентабельності продукції, які зменшились за період дослідження відповідно на 1,0 та 7,0%.

Таблиця 8

Аналіз рентабельності Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України, %

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р., (+,-)	
				від 2014 року	від 2015 року
Рентабельність активів	14,1	8,6	19,8	5,7	11,2
Рентабельність власного капіталу	11,2	6,3	13,9	2,8	7,7
Рентабельність основних засобів	34,5	21,6	42,6	8,1	21,0
Рентабельність діяльності	8,8	4,2	7,8	-1,0	3,6
Рентабельність продукції	26,3	6,9	19,4	-7,0	12,5

Джерело: побудовано авторами на основі фінансової звітності Ялтушківської ДСС

Аналіз рентабельності продукції можна також здійснювати за видами продукції. Оскільки Ялтушківська дослідно-селекційна станція займається переважно рослинництвом, тобто вирощуванням сільськогосподарських культур, то на рис. 3 представимо показники рентабельності реалізації сільськогосподарських культур.

Одним із напрямів аналізу фінансових результатів є оцінювання якості прибутку за такими критеріями, як: достовірність звітності, частота зміни облікової політики та її вплив на формування фінансових результатів, стабільність основних складових прибутку, діловий імідж підприємства тощо [4, с.120].

На думку Тютюнник Ю.М., достовірність даних про фінансові результати – один з основних критеріїв високої якості прибутку. Якщо суб'єкт господарювання щорічно змінює свою облікову політику, то це знижує якість показників прибутку. Для оцінювання якості прибутку використовуються також результати аналізу його динаміки та структури. Якщо протягом тривалого періоду спостерігаються стійкі

темпи його зростання, а в складі прибутку від звичайної діяльності переважна частка належить результату основної діяльності (валовому прибутку), то якість прибутку вважатиметься досить високою. Важливим критерієм якості прибутку є діловий імідж підприємства, що формується на підставі виконання взаємних зобов'язань, партнерських стосунків, особистих контактів, публікацій у пресі тощо [4, с. 121].

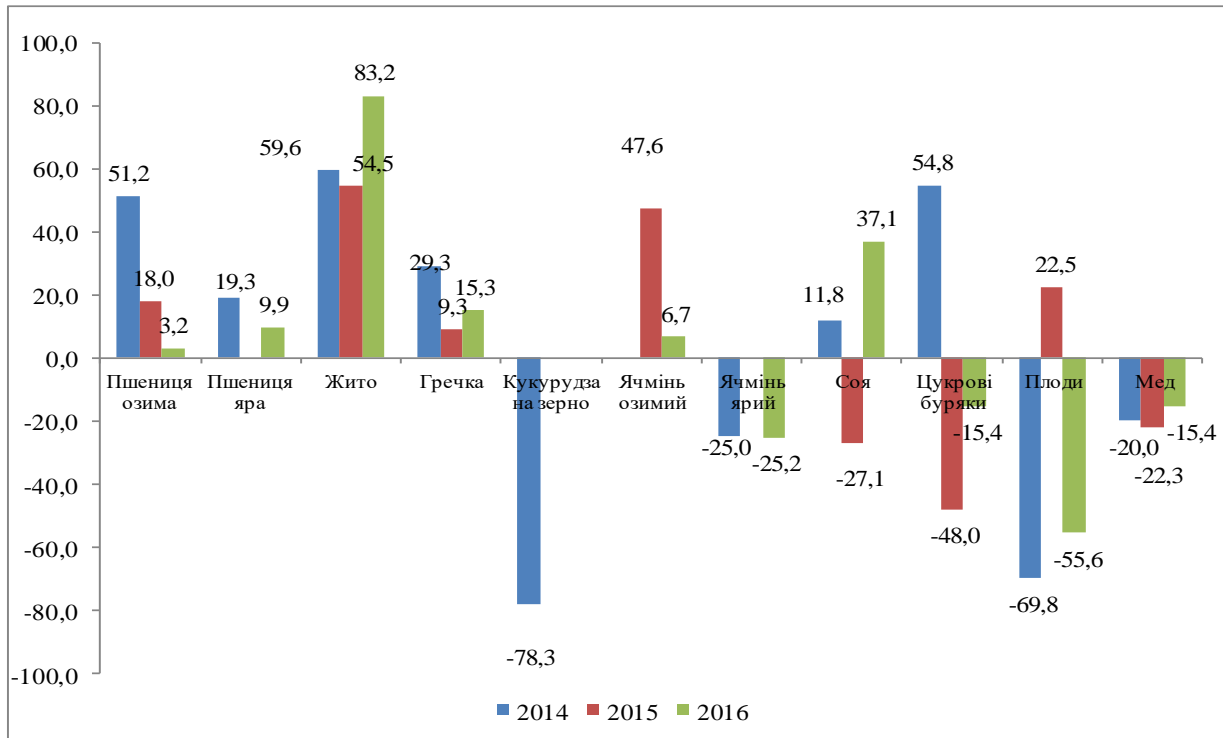

Рис. 3. Аналіз рентабельності реалізації сільськогосподарської продукції Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України, %

Джерело: побудовано авторами на основі статистичної звітності Ялтушківської ДСС

Вважаємо, що використання аналізу результатів оцінки якості прибутку, перш за все, цікаве зовнішнім користувачам інформації (кредиторам, інвесторам, діловими партнерами), оскільки результати даного аналізу сприяють зниженню фінансового ризику та об'єктивному прогнозуванню платоспроможності підприємства.

Отже, на підставі вищевикладеного, можна запропонувати наступну програму робіт із проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств (табл. 9).

Таблиця 9

Програма робіт з проведення аналізу фінансових результатів Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України

Зміст роботи	Періодичність	Виконавець	Представлення результатів	Суб'єкт використання результатів аналізу
1	2	3	4	5
Аналіз динаміки доходів, витрат, фінансових результатів, їх структури	Щомісяця	Бухгалтер, аналітик	Звіт про структуру та динаміку доходів, витрат та фінансових результатів	Керівник підприємства

Продовження табл. 9

1	2	3	4	5
Факторний аналіз формування фінансових результатів	Щорічно	Головний бухгалтер, аналітик	Звіт про вплив факторів на формування фінансових результатів	Керівник підприємства
Аналіз рентабельності	Щорічно	Бухгалтер, аналітик	Звіт про рентабельність продукції та діяльності підприємства	Керівник підприємства
Аналіз якості прибутку	Щорічно	Головний бухгалтер, аналітик	Звіт про якість прибутку	Керівник підприємства
Аналіз розподілу прибутку	Щорічно	Головний бухгалтер, аналітик	Звіт про розподіл прибутку (непокритий збиток)	Керівник підприємства

Джерело: доповнено авторами на основі [9, с.15]

Висновки. Аналіз фінансових результатів сільськогосподарських підприємств відіграє важливу роль у діяльності та розвитку підприємства. Завдяки даному аналізу можна оцінити склад, структуру фінансових результатів, дію факторів, що впливають на величину фінансових результатів, провести аналіз рентабельності. Саме завдяки цьому можна приймати обґрунтовані та ефективні рішення в системі управління фінансовими результатами.

Основними пропозиціями щодо вдосконалення механізму формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств можуть бути: збільшення обсягів реалізації продукції; скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукції; зниження позареалізаційних витрат та збитків; удосконалення структури продукції.

На підставі проведеного дослідження можна запропонувати наступні заходи та напрями вдосконалення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств: систематично здійснювати аналіз та контроль за формуванням доходів, витрат та фінансових результатів підприємства; проводити факторний аналіз фінансових результатів та аналіз рентабельності; відображати узагальнення та оформлення результатів аналізу у вигляді відповідних документів (висновків, доповідних записок, довідок), що надаються зацікавленим особам; проводити аналіз з використанням різних комп'ютерних програм (програма, що побудована на платформі 1С – “Фінансове планування” 1С; модуль “Фінансовий аналіз” системи “Галактика”; Audit Expert; БЕСТ-Ф (Інтелект-Сервіс); Project Expert 7.0; Microsoft Project; Microsoft Office Excel тощо). Дотримання вищезазначених заходів позитивно вплине на методику аналізу фінансових результатів та сприятиме ефективним управлінським рішенням у сфері управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник “Сільське господарство України” [Електронний ресурс]/ Відп. за випуск О.М. Прокопенко. — К.: Державна служба статистики України, 2017. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

2. Економічні результати сільськогосподарського виробництва у 2016 році: експрес-випуск [Електронний ресурс]. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

3. Бобровська Н.В. Формування фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств Жовтневого району Миколаївської області / Н.В. Бобровська, О.А. Грицевська, В. В. Сухорукова // Фінансовий простір. – 2015. – № 4 (20). – С.145-150.

4. Тютюнник Ю.М. Формування та факторний аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств /Ю.М. Тютюнник // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – №1. – С. 117-121.

5. Мулик Т.О. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник / Т.О. Мулик, О.А. Материнська, О.Л. Пльонсак//. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. – 288 с.

6. Калетнік Г.М. Інвестиційно-інноваційне забезпечення вирощування біоенергетичних культур та виробництва біопалив / Г.М. Калетнік, Г.С. Гончарук, Ю.В. Довгань // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 1. – С. 7-18.

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [Електронний ресурс], затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

8. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / за заг. ред. Школьник І.О. [І.О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.]. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.

9. Замула І. В. Організація аналізу фінансових результатів в межах маркетингового дослідження конкурентних переваг / І. В. Замула, Т. С. Примаць // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 2. – С. 12-19.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Statystychnyy zbirnyk “Sil's'ke hospodarstvo Ukrayiny” [Elektronnyy resurs]/ Vidp. za vypusk O.M. Prokopenko. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, 2017. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Nazva z ekranu.

2. Ekonomichni rezul'taty sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva u 2016 rotsi: ekspres-vypusk [Elektronnyy resurs]. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, 2017. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Nazva z ekranu.

3. Bobrovs'ka N.V. Formuvannya finansovykh rezul'tativ diyal'nosti sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv Zhovtnevoho rayonu Mykolayivs'koyi oblasti / N.V. Bobrovs'ka, O.A. Hrytsevs'ka, V.V. Sukhorukova // Finansovyy prostir. – 2015. – № 4 (20). – Pp.145-150.

4. Tyutyunnyk Yu. M. Formuvannya ta faktorny analiz finansovykh rezul'tativ diyal'nosti sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv /Yu. M. Tyutyunnyk // Visnyk Poltavs'koyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi. – 2011. – № 1. – Pp. 117-121.

5. Mulyk T.O. Analiz hospodars'koyi diyal'nosti: navchal'nyy posibnyk / T.O. Mulyk, O.A. Materyns'ka, O.L. Pl'onsak// – Kyyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 2017. – 288 p.

6. Kaletnik H.M. Investytsiyno-innovatsiynе zabezpechennya vyroshchuvannya bioenerhetychnykh kul'tur ta vyrobnytstva biopalyv / H.M. Kaletnik, H.S. Honcharuk, Yu.V. Dovhan' // Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannya nauky i praktyky. – 2017. – № 1. – Pp. 7-18.

7. Natsional'ne polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 1 “Zahal'ni vymohy do finansovoyi zvitnosti” [Elektronnyy resurs], zatverdzhene Nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 r. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua>. – Nazva z ekranu.

8. Finansovyy analiz: navchal'nyy posibnyk / za zah. red. Shkol'nyk I.O. [I.O. Shkol'nyk, I.M. Boyarko, O.V. Deyneka ta in.]. – K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2016. – 368 p.

9. Zamula I.V. Orhanizatsiya analizu finansovykh rezul'tativ v mezhakh marketynhovoho doslidzhennya konkurentnykh perevah / I.V. Zamula, T.S. Prymak // Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriya : Ekonomichni nauky. – 2016. – № 2. – Pp. 12-19.

ANNOTATION

FINANCIAL RESULTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES: THE MECHANISM OF FORMATION AND ANALYTICAL ASSESSMENT (ON THE EXAMPLE OF YALTUSHKIV EXPERIMENTAL BREEDING STATION OF THE INSTITUTE OF BIOENERGY CROPS AND SUGAR BEETS OF THE NATIONAL ACADEMY OF AGRARIAN SCIENCES OF UKRAINE)

HONCHARUK Inna,
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Vice-Rector for Scientific Work,
Vinnytsia National Agrarian University,*

STAROSUD Vitaliy,
*Director of Yaltushkiv
Experimental Breeding Station of the Institute
of Bioenergy Crops and Sugar Beets of the National
Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
(Chereshneve),*

MULYK Tatiana
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Analysis and Statistics Department,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The mechanism of formation and methodical approaches to conducting analysis of financial results of agricultural enterprises are studied. The importance and role of the analysis of financial results are considered. Financial results of agricultural enterprises of Ukraine are estimated on the basis of statistical data. The main informational sources, tasks and stages of analysis are determined. The analysis of financial results was carried out on the example of the Yaltushkivska experimental breeding station of the Institute of Bioenergetic Cultures and Sugar Beet of the National Academy of Sciences of Ukraine, where the composition, structure of the financial results, analytical estimation of profitability was determined and the method of factor analysis was considered. The program of work on the analysis of financial results of agricultural enterprises is offered.

The proposals concerning the improvement of the mechanism of financial results of agricultural enterprises are determined, and the measures and directions of improvement of the analysis of financial results of agricultural enterprises are proposed.

Keywords: financial results, financial results analysis, profitability of the enterprise, profit, quality of profit, all-Ukrainian consortium.

Tabl. 9. Fig. 3. Lit. 9.

АННОТАЦИЯ
ФИНАНСОВЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ: МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ И АНАЛИТИЧЕСКАЯ
ОЦЕНКА (НА ПРИМЕРЕ ЯЛТУШКОВСКОЙ ОПЫТНО-СЕЛЕКЦИОННОЙ
СТАНЦИИ ИБК И СС НААН УКРАИНЫ)

ГОНЧАРУК Инна Викторовна,
кандидат экономических наук, доцент,
проректор по научной работе,
Винницкий национальный аграрный университет,

СТАРОСУД Виталий Иванович,
директор Ялтушковской опытно-селекционной
станции ИБК и СС НААН Украины,
(с. Черешневое),

МУЛЫК Татьяна Алексеевна
кандидат экономических наук, доцент
заведующая кафедрой анализа и статистики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

Исследован механизм формирования и методические подходы к проведению анализа финансовых результатов сельскохозяйственных предприятий. Рассмотрено значение и роль анализа финансовых результатов, оценены финансовые результаты сельскохозяйственных предприятий Украины на основе статистических данных. Определены основные информационные источники, задания и этапы анализа. Анализ финансовых результатов проведен на примере Ялтушковской опытно-селекционной станции ИБК и СС НААН Украины, при котором определен состав, структура финансовых результатов, осуществлена аналитическая оценка рентабельности и рассмотрена методика факторного анализа. Предложена программа работ по проведению анализа финансовых результатов сельскохозяйственных предприятий. Определены предложения относительно совершенствования механизма формирования финансовых результатов сельскохозяйственных предприятий и предложены мероприятия и направления совершенствования анализа финансовых результатов сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: финансовые результаты, анализ финансовых результатов, рентабельность предприятия, прибыль, качество прибыли, всеукраинский консорциум.

Табл. 9. Рис. 3. Лит. 9.

Інформація про авторів

ГОНЧАРУК Інна Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, проректор з наукової роботи, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: dnistervnau2017@gmail.com).

СТАРОСУД Віталій Іванович – директор Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України (23021, Вінницька обл., Барський р-н, с. Черешневе, вул. Селекційна, 4).

МУЛИК Тетяна Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: mulyk_t_o@ukr.net).

HONCHARUK Inna – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific Work, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: dnistervnau2017@gmail.com).

STAROSUD Vitaliy – Yaltushkiv Experimental Breeding Station of the Institute of Bioenergy Crops and Sugar Beets of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (21008, Yaltushkiv Experimental Breeding Station, Bar District, village Chereshneve, 4, Selectsiina Str.).

MULYK Tatiana – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Analysis and Statistics Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: mulyk_t_o@ukr.net).

ГОНЧАРУК Інна Вікторівна – кандидат экономических наук, доцент, проректор по научной работе, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: dnistervnau2017@gmail.com).

СТАРОСУД Віталій Іванович – директор Ялтушкинской опытно-селекционной станции ИБК и СС НААН Украины (23021, Винницкая обл., Барский р-н, с. Черешневое, ул. Селекционная, 4).

МУЛЫК Татьяна Алексеевна – кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой анализа и статистики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: mulyk_t_o@ukr.net).

